

RESULULLAH'IN -sallallahu aleyhi ve sellem- İCTİHADI

Diyanet işleri yayınlarından birinde, aşağıdaki alıntılarda görüleceği gibi, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem in bazı konulardaki ictihadı zikredilmiş. Önce yazıyı okuyalım:

<<<"Ana Konulara Yeni Yaklaşımlar" alt başlığı isimli kitapta Sünnet'in ele alındığı bölümün (67) yazarı, Hz. Peygamber (s.a.v)'in Kur'an'da olmayan hükümler koyduğunu belirtmiş: "Hz. Peygamber'in Kur'an'dan bağımsız hüküm koyamayacağını ileri süren bazı bilginler varsa da, bu görüş isabetli değildir. Çünkü evrensel bir din olan İslâm'ın kıyamete kadar canlılığını sürdürmesi, gelişen ve değişen şartlara göre yeni hükümler verilmesiyle mümkündür. Dinin temel ilkelerini referans alacak bu tür hükümleri vermede fakihlere, müçtehitlere tanınan hakkın, bu dinin peygamberine tanınmaması düşünülemez. Bu yüzden İslâm tarihinde Hz. Peygamber ve arkadaşlarından başlayarak her dönemde İslâm bilginlerince Kur'an'da olmayan ama özü itibarıyla ona ters düşmeyen çok sayıda hüküm verilmiştir." (70)>>>

Bu ifadeleri okuduğunuzda aklınızda kalan şu oluyor: Efendimiz (s.a.v) Kur'an'da bulunmayan hükümler vaz etmiş ve fakat bunu ictihad ederek yapmıştır. Üstelik bu ictihad mahiyet ve kaynaklık değeri bakımından herhangi bir fakihin içtihadından farklı değildir!

Konuya başlarken evvela Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in sözlerinin değeri hakkında Necm suresindeki ayeti zikrederim:

Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında **“O hevasından konuşmaz...”** buyruldu. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:
“Ben, gazab ve rıza halinde ancak hakkı söylerim.”

(Fethul Bari: 39 / 30)

Abdullah ibni Amr'dan r.a. rivayetle kendisi Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem den işittiği her şeyi yazardı. Onları muhafaza etmek isterdi. Kureyşin ileri gelenleri beni bundan men ettiler ve 'Sen işittiğin her şeyi yazıyorsun, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem de beşerdir, gazab halinde de konuşur.' dediler. Artık yazmaktan geri durdum. Bunu Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e söyledim; kendisi: **“Yaz, nefsim elinde olan Allaha yemin olsun ki, benden ancak hak çıkar.”** Buyurdu. (İbni kesir: 5 / 443)

“O Kur'an, ancak –Allah tarafından- vahyedilen bir vahiydir”

Bu ayetler, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem için ictihada cevaz vermeyenlerin aleyhine delildir. Zannettikleri gibi değildir. Zira ictihadı vahiyden sadır olunca, onun da vahye nisbet edilmesi caiz olmuştur. (Zadul Meysere: 5 / 437)

Yani, O'nun ictihadları vahiy kaynaklıdır, hata etmez. Diğer müctehidlerin ictihadı, görüşlerinden sadır olur ve onlarda hataya ihtimal vardır.

O halde, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in ictihadlarını, ümmetin müctehidlerinin ictihadından ayırmak lazımdır.

“O Kur'an, ancak –Allah tarafından- vahyedilen bir vahiydir”

Size Kur'andan getirdiği her şey, hevasından ve görüşünden sadır olan söylenmiş bir şey değildir. Ancak o, Allah tarafından kendisine bildirilen bir vahiydir. Bu ayeti kerime, peygamberler için ictihada cevaz vermeyenler karşısında delildir. Zira Allahu teala nebiler için ictihada izin verip onun üzerine onları kararlaştırınca, sanki vahiy gibi oldu, hevadan söylenen söz gibi değildir. (Nesefi tefsiri: 3 / 369)

“Ey basiret sahipleri ibret alınız...” (Haşr: 2) ayetinin beyanına göre, indirilen hükümlere dayanarak ictihad etmek, indirilen hükümle ictihad demektir, zira onun manasındadır. Ayette bu yüzden **ibret alınız** buyruldu.

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in ictihadla hükmü, Allahu tealanın ona gösterdiği şeyle hükmüdür. Onu indirilen ayetlerle kayıtlamak, mutlak olmasına münafidir. Zira bir diğer ayette ashabi ile, esirlerden fidye alınması hakkında meşvere etmesi emredilmiştir. Bu da, dini bir hükmüdür, zira kulların büyük maslahatlarıyla alakalıdır. (İhkam fi usulil Kur'an: 1 / 418)

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in ictihadında hata vakı' olmaz. Zira nebilerin hataları, her ne kadar küçük olsalar da affedilmiştir, insanlar hakkında belli olan şeylerde zaten bu –hata-caiz değildir. Zira insanların nebiye tabi olması lazımdır, eğer hata olsa, bu durumda insanlar ondan nefret eder, itaat etmezler. Diğer hükümlerinin de sıhhati hakkında şüphe oluşur. **Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in ictihadı, ümmetin müctehidlerinin ictihadından efdaldir.**

(El Fusul-fil Usul: 2 / 293)

Bu açıklamalardan sonra iyice anlaşılmıştırki, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, hakkında vahiy gelmeyen hususlarda ictihad etmiştir, ama, sıradan bir müctehid gibi değil:

“Beni Rabbim terbiye etti, edebimi güzel yaptı.”

Terbiye edeni ve öğreteni, alemlerin Rabbi olan bir Zat s.a.v ile, ümmetin alimlerini bir tutmak, hangi akla hizmettir. Diyanetin bu hususlarda daha hassas olmasını bekleriz.

İlmi çalışmalar, insanlığın hidayeti için zaruri hizmetlerdir, bunlarda indi keyfi açıklamalar, ahirette büyük vebale götürür. Allahın kullarına dinini ve Peygamberini yanlış tanıtmak, insanların kalbini ve kafasını karıştırıp çaresiz hale getirmek, tamiri mümkün olmayan yarala açar, büyük yanlışlıklara sebep olur. Bunun sorumluluğunu kim yüklenebilir?

Zikrettiğimiz kitabın son kısmında: Aynı bölümün yazarının bir diğer tesbiti:

<<<“... Örneğin Hz. Peygamber (s.a.v)’in, inanç ve ibadet konularında yaptığı açıklamalar ve uygulamalar bağlayıcı, fakat tıp, ziraat, ticaret, sanat vb. konularda yaptığı birçok tasarruf bağlayıcı değildir.” (75-6).>>>

Burda yapılan ayırımın son derece istismara açık olduğunu bilmek lazımdır. Şöyleki; bazı kimseler, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem in dinle alakalı hususlarda hüküm koymasını kabul ederler, ama şurda zikredilen bazı dünyevi şeylerdeki uygulamalarını bağlayıcı yani tatbik edilmesi lazım gelen hükümler olarak görmezler. (Bu zaman yeni reformcu müctehid taslağı ilahiyatçıların ekserisi de böyledir.)

Bunlara sormak lazım! Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem, dünyalık (sanat ziraat, tıp v.s.) bir iş hakkında ne demiştir, bunu evvela incelediniz mi?

Eğer incelemişseniz, görürsünüz ki, o şeylerde iki husus vardır:

Birincisi: Yapılan işin isabetli olup verimli olması, çalışanın gelirini karşılaması güzel verim alması, sıhhat bulması gibi hususlardır. Bu hususların zaten “İşi ehline veriniz” hadisi şerifinin altına girdiği ve sanat ehli olan tecrübeli kimselerin görüşüne tabi olmanın aklın gereği olduğu

malumdur. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de bu hususlara müdahale etmemiştir.

İkinci husus: Yapılan işlerin, ahkam ile insanlar ve diğer canlılar ile alakası.

Mesela: Bir hastayı tedavi eden doktor, nasıl ilaç kullanacak, hastanın neresine nasıl bakacak, neticede burdaki hükümler nasıl tahakkuk edecek? O doktor mu ilacın haram olan veya mubah olan şeyden kullanılacağına karar verecek? Hastanın bakacağı yerlerin hükmünü doktor mu verecek? Elbette hayır. Bütün bunları islam dini, fıkıh kitapları, Efendimizin -sallallahu aleyhi ve sellem- beyanına göre tasnif etmiştir.

Hadisi şerifte "Sizden birinizin yemeğine veya içeceğine sinek düşerse, onu tamamen içine batırsın, zira kanadının birinde hastalık (mikrob) vardır, diğerinde ise şifa vardır." buyurdu. O halde tıp ile ilgili şu mübarek sözünün bizler için bağlayıcı olmadığını hangi insaf sahibi söyleyebilir. Mutlaka O'nun sözlerinde ilahi bir yön olduğunu unutmamak lazımdır. Diğer insanlar gibi düşük seviyeye indirenler artık kendileri hangi seviyesizliğe indiklerini hesap etsinler.

Ayrıca,Mesela: Tüccar, satış muamelelerinde hangi hükümlere göre davranacak? Maddecilerin çizdiği kurallara göre mi, piyasa böyledir bankasız ticaret olmaz mı diyecekler, yoksa Efendimizin -sallallahu aleyhi ve sellem- beyan ettiği hükümlere göre mi ticaretlerini tanzim edecekler?

Mesela: Ziraatla uğraşan bir çiftçi, mahsulünü selem satışıyla satarsa, alıcı ile nasıl anlaşacak? Hükümleri nedir, hangi durumlarda caiz olur?

Demekki, yazarın bahsettiği konular son derece muğlak olup istismara açıktır. Zaten bu zaman ılımlı müslümanları, her şeyin kolayına kaçıp nerdeyse ibahiye mezhebi gibi bütün işleri kendilerine mübah görecekle. İnsanların bu suistimaline fırsat vermek, ne büyük vebali gerektirir bir anlaşılmalı!

“Resul size neyi getirdiyse onu alın, hangi şeyden yasakladıysa onu bırakın” ayetini

unutmamalı.

Resulullah sallallahu aleyhi ve sellemin, bütün işlerde örnek olduğunu, farz, vacib, sünnet, müstehab, edeb demeden, ayırım yapmadan uygulamak lazım ki, şeytan ve şeytanilerin fitnesine düşülmesin.

“Kablarınızın üzerini örtün, bir şey bulamazsanız bir odun parçasını üzerine koyun, işlerde sağ taraftan başlayın, yemekte önünüzden yeyin, yoldan eziyet veren şeyi kaldırın, kardeşinize tebessüm edin, selamı yayın, yemek yedirin, hediyeleşin, bizi aldatan bizden değildir, haramda şifa yoktur, misvak kullanın, oruç tutun sıhhat bulursunuz, işçinin hakkını alın teri kurumadan verin, kibleye doğru idrar dökünmeyin, kibleye doğru tükürmeyin, kardeşinizin alış-verişi üzerine pazarlık yapmayın” buyuran yüce peygamberin sözlerinden hangisini ayırıp -tatbik edilmesine gerek yok- diyeceksiniz? Hangisine -bu zamanda lazım değil- diyeceksiniz? Bu ayrımı nasıl yapacaksınız? Kimden yetki aldınız? Kim adına bu işi yapacaksınız? Daha pek çok soru, henüz dünyada iken karşınıza çıkıyor, ya ahirette !!!

Allahu teala, Resulullahın s.a.v yolundan bizleri ayırmasın, muhaliflere insaf versin.